

Az Evangélium csendje

Szent János írása szerint való Evangélium Karátson Gábor akvarelljeivel
Helikon, Bp., 2007.

A Biblia megunthatatlan és kimeríthetetlen. Mindig újakra sarkall, s befogadja az új és legújabb hódítókat tágasabb körébe. Így például évszázadok festészetével gazdagodva, illusztrált kiadások tömege után, igazán nehéz nekünk, olvasóknak és befogadóknak eldöntenünk, mi-féle gazdagodást eredményezett mára a képi feldolgozások sokasága. A hívek számára szent-, másoknak csupán magasrendű irodalmi értéket jelentő könyvek értéke, értelmezése a maguk teljességében valószínűleg befogadhatatlan terjedelemben s bonyolultságban. Nyilvánvalóan ugyanez vonatkozik a vizualitás közvetítő eszközeivel megörökített bibliai művek özönére.

E körben tehát bőven akad megismerni valónk, azonban, végsősoron, a vakszerencsén vagy valamiféle választáson múlik majd, mit ismerhetünk meg belőle. És ez lesz számunkra a Bibliához kapcsolódó ismeretek teljessége, amely többnyire apróságokkal gyarapszik az időben, ahogy lehetőségünk és ízlésünk megengedi.

Már akit ez az egész egyáltalán érdekel. Nem a profanizálódásra, mint valós veszélyre gondolok elsősorban. Hanem egyik oldalon a szegénységre, a másikon pedig egyfajta arisztokratizmusra, s mindkettőre úgy gondolok, mint az új ismereteket, élményeket gátló egzisztenciákra.

S valóban kérdés az – immáron a tárgyra térve –, hogy mi készítt valakit a Karátson Gábor illusztrálta János evangélium kiadványának megvételére, beszerzésére, megismerésére? Nyilván nem a klasszikus Károli Gáspár fordítás. És ha az elszánt gyűjtők körétől is eltekintünk, azt a művelt középosztálybelit fogjuk megpillantani vásárlóként, aki vagy a szép kivitelű könyvek rajongója, vagy őszinte kíváncsiságtól hajtva fordul a művész új teljesítménye felé. Akár ismeri Karátson korábbi illusztrációs köteteit, akár nem.

A festő-illusztrátor szándéka, célja ennél egyértelműbb, ugyanakkor talányosabb is. A kihívás mindenestre nagy, ez kétségtelen, ugyanakkor óriás a múltbeli konkurencia. Bármilyen rivalizálás velük, igen rosszul sülni lehet el.

Doré, Chagall, Dali, Bálint Endre, hogy csak néhány nagy nevet említsünk, talán jelzik a fehérnemű felkötésének kötelező mértékét. Ha nem önszántából vállalkozik erre egy befutott művész, hanem felkérésre, pokoli nagy pénzt illik fizetni érte. Mivel ez utóbbi idehaza, főleg manapság kizárt, bátran feltételezhetjük, hogy Karátson önként fogott a munkába. Ahogy általában is ez a szokása. Nemigen látszik törődni azzal, hogy szigorral figyelik,

másrészt meg nem figyelik, amit csinál. Mindenesetre olyan véleményeket kap majd, mint aki szeretet parazsat gyűjteni a fejére. Ezért talányos, miért fog bele?

Gondolható, hogy az újtestamentumi János evangélium illusztrálása merőben eltér a szokványos illuminációs feladatoktól, amennyiben nem pusztán emelkedett, hanem szakrális szövegről van szó. Az európai kultúra és civilizáció egyik fundamentumáról. Gustave Dorének például még egészen mindegy volt, hogy bibliai könyveket, Dantét vagy Münchhausen báró kalandjait kell-e megjeleníteni lapjain. Megoldásaihoz korától szabad kezet kapott, művészi státuszát ez nem érintette.

Karátson egy aggályosabb század aggályosabb gyermeke. A kötet utószavának címében a János-akvarellek fényeiről és árnyairól beszél. A keresztény szimbolikában természetesen János attribútuma a *fény*, de a *sas*, valamint a *szem* is. Az evangélium szövegét meditációs objektumnak tekintő művész elsősorban a történések, személyek ábrázolásáról mondott le, hogy minőségi sűrítmény, fény-árny és szín lehessen. Valami lényegi, ami azonban éter, szellem és atmoszféra. Vagy a jelzése. Nem kő és nem csont. Nem hús és nem vér.

Ugyanakkor persze nem mondhatjuk, hogy a lapok vonalas, rajzos részletek, kontúrozott látványelemek nélkül valók. Csakhogy e rajzi találékonyság mintha következetesen a sziluett rögzítése és a segédvonalalak szálait is őrző vázlat mesgyéjén állana meg. Valaminő struktúrára, ideghuzalokra, pókhálószerű földi megjelenésre irányítva a nézői figyelmet. Mintegy határozott és ismételt kijelentésként: „eszemben sincs lerajzolni az eseményt, ami itt le van írva”. És ezt szemünk előtt tartva lehet konstatálnunk a Karátson-féle János könyve illusztrációjának önállóságát, átgondoltságát, eredetiségét.

Ha a néző-olvasó nem időz nagyjából azonos hosszúságú időt képen és szövegen, egyfajta harmóniára jutva, úgy a Karátson-féle változat kudarcra ítélt, sikertelen próba. Az alkotó szándékát értve, reá hangolódva gondoljuk, nem így van. Elvégre sok megoldáson, remekműveken (amelyekhez igazán nincs mit hozzátenni) és a legolcsóbb giccsek látványain egyaránt túl vagyunk. A „megszólalhatóság” határán immár. Az Ige és az evangéliumi versek persze megvannak, megmaradnak önmagukban is.

Karátson most megpróbálta úgy tagolni ezt a szöveget, hogy valamiféle képi csöndet, rebbenő vagy illékony hártát teremtsen hozzá, amin átsejlenek az üdv-történet menete s egy távoli tartomány falai és fáai, ahogy még nem láttuk őket. Tünékeny mivoltukban.

Talán azért, hogy valamelyest ránk is emlékeztessenek.

Deák László